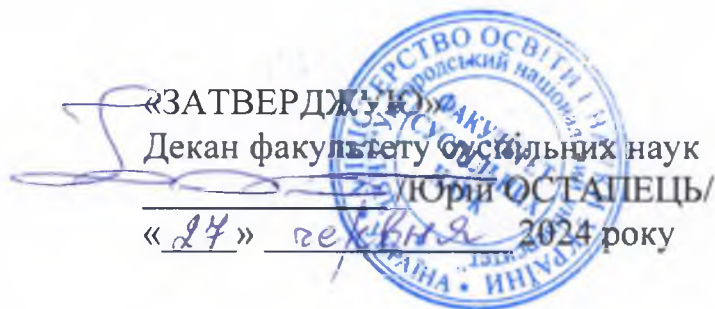

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ
«24» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ АРТПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2024

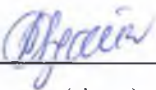
Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи артпедагогіки**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **012 Дошкільна освіта** освітньої програми «**Дошкільна освіта**» ОС «Бакалавр».

Розробник: Палкуш Віталія Петрівна, викладач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 15 від « 27 » червня 2024 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

(підпис)

/Оксана ПОВІДАЙЧИК/
(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від « 27 » червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

(підпис)

/Олена ПОПАДИЧ/
(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	4	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 4	7	8
	Лекції:	
	30	10
	Практичні (семінарські):	
	30	8
Форма підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи арт-педагогіка**» полягає у створенні умов для активізації процесу становлення професійної компетентності майбутнього педагога-вихователя та обґрунтуванні прикладних галузей застосування арт-педагогіки; засвоєнні студентами знань про загальні основи арт-терапії і на цій основі здатних грамотно проектувати використання психотерапевтичних методик в роботі з дітьми з вадами розвитку. Загальний огляд теоретичних основ терапії за допомогою різних видів мистецтва, узагальнений аналіз особливостей та виокремлення переваг арт-педагогіки як засобу адаптації дітей до освітнього процесу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Основи арт-педагогіки**» є сучасні теоретичні і прикладні знання про ефективні методики арт-педагогіки в освіті, історичні витоки та теоретико-практичні технології застосування, знання яких виступають важливою складовою як теоретичної, так і практичної підготовки майбутнього педагога-аніматора сфери педагогічного дозвілля до високопродуктивної професійної діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

усвідомити ініціативний характер педагогічної сфери, закономірності дозвіллевої педагогічної діяльності з урахуванням використання арт-педагогічних методик, суб'єктні засади дозвіллевої діяльності майбутнього педагога-дошкільника;

оволодіти методологією і механізмами арт-педагогіки з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освітнього середовища;

набути знання та практичні уміння організації та сучасних арт-педагогічних технік у сучасному навчальному закладі та уміти розробити певні критерії для проведення конкретної діагностики, спрямованої на підвищення якості навчання та виховання засобами дозвілля;

ознайомити з новаторськими арт-педагогічними методиками, шляхами створення творчої лабораторії педагога-аніматора;

визначити пріоритетні методи арт-педагогіки та сформувані уміння та навички їх використання освітніх процесів;

забезпечити оволодіння досвідом проектування та проектування арт-педагогічних вправ, ігор та занять відповідно до вікових особливостей розвитку дітей та школярів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки в полікультурному суспільстві.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, в тому числі представників інших національностей, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами, в тому числі міжкультурної взаємодії.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

КС-21. Здатність працювати з проблемними дітьми, в тому числі з внутрішньо-переміщеними.

КС-22. Здатність працювати в полікультурному середовищі

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Основи арт-педагогіка**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 8 Вступ до спеціальності;
- ОК 9 Історія дошкільної педагогіки;
- ОК 12 Дошкільна дидактика;
- ОК 19 Основи загальної психології;
- ОК 10 Дитяча психологія;
- ОК 23 Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом;
- ОК 33 Педагогічна практика (ознайомча).

4. ОЧКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Дошкільна освіта**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН 1
Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.	ПРН 2
Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.	ПРН 6
Бути знайомим з ознаками булінгу, в тому числі на етнічному ґрунті в полікультурних регіонах. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.	ПРН 11
Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.	ПРН 12
Вміти взаємодіяти з проблемними дітьми, в тому числі з внутрішньо-переміщеними	ПРН 24
Ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі.	ПРН 25

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Основи арт-педагогіки**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати ключові категорії теорії виховання, усвідомлювати їх сутність. Враховуючи закономірності та принципи виховання, вміти формулювати	ПРН 1

мету, визначати завдання виховної роботи. Володіти знаннями та уміннями використання у освітньому процесі ЗДО системи методів, прийомів, засобів та організаційних форм виховання дітей дошкільного віку.	
Усвідомлювати взаємозалежність процесів навчання, виховання і розвитку; важливість навчання у створенні зони найближчого розвитку дитини; урахування сенситивних періодів у її розвитку, а також закономірностей та особливостей процесу виховання, його ролі у розвитку людини та формуванні її особистості.	ПРН 2
Уміти застосовувати базові знання теорії виховання у плануванні та організації виховної роботи з дошкільниками, у проведенні діагностики вихованості, встановлюючи таким чином зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими результатами.	ПРН 6
Знати специфіку виховного процесу як педагогічного явища, його закономірності та особливості організації в поліетнічному регіоні, спрямовуючи виховну роботу на формування у дітей гуманістичних світоглядних позицій.	ПРН 11
Уміти аналізувати педагогічні явища та процеси, пояснювати їх сутність, закономірні зв'язки, аргументуючи власну точку зору з позиції науки; складати, розробляти, презентувати міні-проекти, конспекти занять з виховної роботи.	ПРН 12
Уміти обирати методи, прийоми та засоби педагогічного впливу, прогнозувати результати цих впливів, планувати роботу, спрямовуючи її на особистісне зростання кожної дитини, реалізуючи особистісно орієнтований та диференційований підхід до вихованців, взаємодіючи таким чином також із проблемними дітьми та із внутрішньо-переміщеними.	ПРН 24
Усвідомлюючи цінності вільного демократичного суспільства, необхідність його сталого розвитку, уміти обирати методи, прийоми та засоби педагогічного впливу в полікультурному освітньому середовищі.	ПРН 25

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання з дисципліни: залік, тести, доповіді-повідомлення, презентація результатів виконання дослідницьких завдань.

Методи демонстрування результатів навчання з дисципліни:

- за джерелом інформації (словесні: розповідь, бесіда, лекція; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: вправи, анкетування тощо);
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- за ступенем самостійності мислення студентів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін.; під час практичних занять – методи інтерактивного навчання; під час самостійної роботи – індивідуальні навчально-дослідницькі завдання тощо.

Аудиторна, самостійна та індивідуальна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, конспектами лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями, дистанційною організацією навчання в системі Moodle, методичними рекомендаціями для самостійної роботи; тестовими завданнями для контролю та самоконтролю знань, умінь і навичок.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виконання практичних завдань; самостійна робота, виступи на практичних заняттях; індивідуальне і фронтальне опитування; звіти виконання

індивідуальних дослідницьких завдань. Методи поточного контролю: усне опитування, письмова робота, тестування. Контроль самостійної роботи здійснюється через перевірку виконаних завдань на практичних заняттях, під час індивідуальних та групових консультацій тощо.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і тести. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні і тестові завдання) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 40 балів (по 20 балів кожне теоретичне питання); тести оцінюються в 10 балів. Максимальна оцінка за модульну контрольну роботу – 50 балів. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового контролю: залік в усній формі. Результат підсумкового контролю визначається як середнє арифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена у відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 35) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає залік в усній формі за переліком запитань.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	9	8	8	9		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	8	8	10	8		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні заняття	5	30	10	30
Виконання індивідуальних завдань	1	10	1	10
Навчання на онлайн-платформах з поданням сертифікату про результат навчання*	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	8	100	13	100

*Здобувачі можуть отримати бали за вивчення окремих питань змісту дисципліни через навчання на масових відкритих онлайн курсах (МВОК) в Україні за умови наявності відповідного сертифікату ([Prometheus](#), [EdEra](#), [Дія. Цифрова освіта](#), Coursera та інші). Наприклад, Платформа Prometheus: онлайн-курси «Критичне мислення для освітян», «Освітні інструменти критичного мислення» <https://courses.prometheus.org.ua/dashboard>, платформа EdEra – онлайн-курси «Створюємо простір дитинства разом» (<https://study.ed-era.com/courses/course/4088>), «Дивись, слухай, спрямовуй» (<https://study.ed-era.com/courses/course/4282>).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання модульної контрольній роботі:

40-50 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, правильно вирішує тестові завдання.

30-39 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації. Тести вирішує правильно.

20-29 балів – здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою. При вирішенні тестових завдань допускає незначні помилки.

10-19 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань, вирішує тести з помилками.

1-9 балів – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Критерії оцінювання модульних контрольних робіт

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модульна контрольна робота 1		Модульна контрольна робота 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Теоретичне питання	2	40	2	40
Тести	5	10	5	10
Разом		50		50

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вмє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;

- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) – заслуговує здобувач, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала ECTS	Диференційована Шкала	Недиференційована Шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0-34

Академічна доброчесність: Політика щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності з урахуванням норм «Положення про академічну доброчесність в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (затверджене вченою радою університету від 23.02.2017 р., протокол № 3).

Правила перезарахування кредитів у випадку мобільності: Політика щодо перезарахування кредитів ЄКТС у випадку мобільності формується з урахуванням норм «Положення про порядок визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників програм академічної мобільності у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (затверджене вченою радою університету від 30.05.2019 р., протокол № 6).

Правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті: Політика щодо визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, формується з урахуванням норм «Положення про порядок визнання в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих протягом неформальної та/або інформальної освіти (затверджене вченою радою університету від 18.12.2023 р., протокол № 11).

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Концептуальні засади арт-педагогіки: теоретичний аспект.

Тема 1. Введення в теорію основ арт- педагогіки. Арт- педагогічний процес та його опис. Ознайомлення з основними поняттями арт-педагогіки. Формування розуміння структури та особливостей арт-педагогічного процесу. Роль арт-педагогіки у сучасній освіті та вихованні. Зростання значення мистецтва для емоційного розвитку та соціалізації. Що таке арт-педагогіка? Головні принципи арт-педагогіки: Творчість. Інтегративний підхід. Емоційна включеність. Цілі та завдання арт-педагогіки. Арт-педагогічний процес: структура та етапи. Поняття арт-педагогічного процесу. Основні етапи. Методики та технології арт-педагогіки. Роль педагога в арт-педагогічному процесі.

Тема 2. Арт-педагогіка в системі виховної роботи педагога з дітьми. Розкрити сутність арт-педагогіки в контексті виховної роботи. Показати її можливості для розвитку дітей у виховному процесі. Сучасні виклики у вихованні дітей (емоційні труднощі, недостатній розвиток комунікації). Значення мистецтва як інструменту гармонійного розвитку особистості. Арт-педагогіка як компонент виховної роботи. Визначення арт-педагогіки у вихованні. Основні принципи арт-педагогіки у виховній роботі. Напрями арт-педагогіки в роботі педагога. Приклади виховних заходів з використанням арт-методик. Результати застосування арт-педагогіки у виховному процесі. Позитивний вплив на емоційний стан дітей. Зміцнення групової взаємодії та довіри. Розвиток самовираження та впевненості у собі

Тема 3. Основні технології арт-педагогічної роботи педагога-дошкільника з дітьми. Ознайомити з основними технологіями арт-педагогіки для дошкільного віку. Розкрити їх значення для розвитку емоційної, когнітивної та творчої сфери дітей. Особливості арт-педагогіки у дошкільному віці. . Основні технології арт-педагогіки для дошкільників. Художньо-образотворча діяльність. Музика та театральна діяльність. Літературна творчість та казкотерапія. Танцювально-рухова діяльність. Робота з природними матеріалами (екологічна арт-терапія). Організація арт-педагогічної роботи з дошкільниками. Роль педагога в арт-педагогічній роботі.

Тема 4. Діагностичні можливості арт- педагогіки. Розкрити суть діагностичних можливостей арт-педагогіки. Значення арт-діагностики для розуміння емоційного стану, особистісних якостей і творчого потенціалу дітей. Суть арт-діагностики. Арт-діагностика як метод ненав'язливого вивчення особистості через творчість. Можливості арт- діагностики. Основні методи арт-діагностики: малюнковий метод, техніка ліплення та конструювання, казкотерапія, музикотерапія, рухова діагностика. Роль педагога в арт-діагностиці.

Тема 5. Ізотерапія. Діагностика засобами проєктивного малювання. Загальні принципи використання психомалюнків. Функції психомалюнків в арт-терапевтичній роботі. Принципи застосування малюнка у психодіагностиці. Проєктивні малюнкові методи. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній. Індивідуальні та групові форми

використання психомалюнків у психокорекції. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми. Ігрові форми роботи.

Модуль 2. Виховний потенціал арт-педагогіки для корекції емоційно-вольової регуляції особистості

Тема 6. Вплив кольору на сприйняття людини. Теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей дітей засобами кольоротерапії. Прийоми роботи з фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); використання графічних арт-технік у психодіагностичній роботі. Робота з кольорами. Інтерпретація кольорів в арт-терапії. Спонтанне малювання. Малювання способом відбитків. Арт-техніки роботи з папером. Принципи роботи з папером. Робота з кольоровим папером. Створення колажів.

Тема 7. Робота з папером. Оригамі як технологія розвитку просторового мислення дитини. Оригамі в структурі арт-педагогічних технік. Форми і методи роботи з папером. Ознайомлення зі способами використання оригамі у роботі з арт-техніками. Загальні принципи використання прийомів оригамі в арт-педагогіці. Мета застосування оригамі в роботі з дітьми, молоддю та дорослими. Мозаїки та колажі з оригамі з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Організація спільної роботи в парах та групах по створенню композицій робіт, що дозволяє розвивати комунікативні навички, досліджувати і коректувати соціальні ролі і звичні форми поведінки.

Тема 8. Арт-педагогічні технології у підготовці педагога-дошкільника освітньої діяльності. Значення творчих підходів у сучасній дошкільній освіті. Роль педагога як організатора творчої та освітньої діяльності. Суть арт-педагогічних технологій у підготовці педагогів. Основні напрями використання арт-педагогічних технологій. Арт-педагогічні технології у підготовці педагогів. Практичне впровадження арт-технологій у педагогічну діяльність. Роль педагога у впровадженні арт-підходів. Важливість арт-педагогічних технологій для підготовки педагогів-дошкільників. Основні методи та підходи, які забезпечують ефективну освітню діяльність.

Тема 9. Музикотерапія засіб впливу мистецтва на людей різних вікових категорій. Музикотерапія в працях педагогів та психологів. Внутрішній потенціал музико-терапевтичної терапії в роботі з дітьми, молоддю та дорослими. Основні характеристики музики, її лади та ритми у роботі з дітьми, що мають підвищену тривожність. Каталог арти-терапевтичної класики в роботі з дорослими. Музикотерапевтичні ігри та вправи для наймолодших. Музикотерапія у гуртковій роботі як фон та супровід арт-педагогічних занять.

Тема 10. Ігротерапія як провідний напрям арт-педагогіки. Види та типи ігрових технологій арт-педагогіки. Спортивні ігри та ігри для дітей, що потребують особливих освітніх потреб. Ігри арт-педагогіки для людей похилого віку як засіб рекреації. Анімаційні ігри та ігри з використанням інформаційних ресурсів комп'ютера для зняття втоми та напруги. Колективні ігри –квести та головоломки. Арт-педагогічні ігрові техніки відновлення сил. Ігротерапевтичний практикум.

Тема 11. Арт-методики роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами. Історія виникнення піскової арт-терапії. Принципи піскової терапії. Подання інструкції при роботі з піском. Обладнання для роботи з піском. Піднос: форма, колір, розміри. Матеріали: пісок, вода, предмети пісочниці. Типи предметів, які використовуються в піскової арт-терапії. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Карти піскової арт-терапії. Символіка відбитків на піску та форм з піску. Покази до застосування групової піскової арт-терапії. Основні психодіагностичні «мішені» в груповій роботі. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Прийоми обговорення. Основні способи гри з піском і водою. Психопрофілактика, розвиток і навчання в пісочниці. Робота з глиною, пластиліном. Принципи ліплення. Енергетичний аспект, аспекти екстеріоризації, самоутвердження, самовдосконалення. Етапи роботи з глиною для підвищення самооцінки. Стадії роботи з глиною. Знайомство з глиною. Підготовчі етапи у технології ліплення: вимішування глини, розкачування кулі, трансформація кулі в куб, виліплювання дірок в кубі. Навчання прийомам роботи з глиною. Прийоми роботи з глиною:

занурення рук в глину, стискання, розтягування, витягування, розрив, проколювання, розкачування, прикріплення.

Тема 12. Лялькотерапія як метод імаго-терапії. Загальна характеристика методу. Форми лялько терапії. Процес лялько терапії (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування). Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми. Основні прийоми роботи із лялькою.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1. Концептуальні засади арт-педагогіки: теоретичний аспект.						
Тема 1. Введення в теорію основ арт- педагогіки. Арт-педагогічний процес та його опис. Ознайомлення з основними поняттями арт-педагогіки	8	2	2			4
Тема 2. Арт-педагогіка в системі виховної роботи педагога з дітьми.	8	2	2			4
Тема 3. Основні технології арт-педагогічної роботи педагога-дошкільника з дітьми.	12	2	2			8
Тема 4. Діагностичні можливості арт- педагогіки.	10	2	2			8
Тема5. Ізотерапія. Діагностика засобами проєктивного малювання.	4	2	-			0
Тема 6. Вплив кольору на сприйняття людини. Теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей дітей засобами кольоротерапії.	8	2	2			4
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	50	12	10			28
Модуль 2. Виховний потенціал арт-педагогіки для корекції емоційно- вольової регуляції особистості.						
Тема 7. Робота з папером. Оригамі як технологія розвитку просторового мислення дитини.	12	4	4			6
Тема 8. Арт-педагогічні технології у підготовці педагога-дошкільника освітньої діяльності.	12	4	4			6
Тема 9. Музикотерапія засіб впливу мистецтва на людей різних вікових категорій.	12	4	4			6
Тема 10. Ігротерапія як провідний напрям арт-педагогіки.	12	4	4			6
Тема 11. Арт-методики роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами.	12	2	2			4
Тема 12. Лялькотерапія як метод імаго-терапії.	10	2	2			4
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	70	18	20			32
Разом	120	30	30			60

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120				
	Форма навчання: заочна				
	Усього	У тому числі			
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота
Модуль 1. Концептуальні засади арт-педагогіки: теоретичний аспект.					
Тема 1. Введення в теорію основ арт-педагогіки. Арт-педагогічний процес та його опис. Ознайомлення з основними поняттями арт-педагогіки	10	1			9
Тема 2. Арт-педагогіка в системі виховної роботи педагога з дітьми.	10	1	1		9
Тема 3. Основні технології арт- педагогічної роботи вихователя з дітьми.	10	1	1		9
Тема 4. Діагностичні можливості арт- педагогіки.	10	1	1		9
Тема 5. Ізотерапія. Діагностика засобами проєктивного малювання.	8	1	-		6
Тема 6. Вплив кольору на сприйняття людини. Теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей дітей засобами кольоротерапії.	7	1	-		4
Разом за модуль	55	6	3		46
Модуль 2. Виховний потенціал арт-педагогіки для корекції емоційно-вольової регуляції особистості					
Тема 7. Робота з папером. Оригамі як технологія розвитку просторового мислення дитини.	13	1	1		10
Тема 8. Арт-педагогічні технології у підготовці педагога-дошкільника освітньої діяльності.	12	1	1		10
Тема 9. Музикотерапія засіб впливу мистецтва на людей різних вікових категорій.	12	1	1		10
Тема 10. Ігротерапія як провідний напрям арт-педагогіки.	10	1	1		10
Тема 11. Арт-методики роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами.	10	1	1		10
Тема 12. Лялькотерапія як метод імаго-терапії.	8	1	-		4
Разом за модуль	65	6	5	0	54
Разом	120	10	8	0	102

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1 Базові основи застосування методів арт-педагогіки	2	
2	Тема 2. Вплив кольору на сприйняття дитини	4	1
3	Тема 3. Казкотерапія у роботі арт-педагога	2	1
4	Тема 4. Арт-педагогіка роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами	2	1
5	Тема 5. Практичні аспекти застосування методів арт-педагогіки	4	1

6	Тема 6. Ізотепевтичні техніки у роботі педагога-дошкільника	6	1
7	Тема 7. Арт-педагогічні прийоми та засоби роботи з природними та синтетичними матеріалами	4	1
8	Тема 8. Музкотерапія у роботі з дітьми	2	1
9	Тема 9. Техніки арт-педагогіки у роботі з дітьми	4	1
Разом		30	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Поняття про арт-педагогіку. Характеристика структури арт-педагогіки. Функції арт-педагогіки. Основні закономірності розвитку арт-педагогіки.	6	12
2	Тема 2. Основні напрямки діяльності державних органів влади у сфері дозвілля. Основні загальні тенденції розвитку дозвіллевої сфери.	8	12
3	Тема 3. Поняття театралізованого дійства і свята з елементами арт-педагогіки. Драматургія театралізованого дійства з елементами арт-педагогіки. Характеристика основних етапів організації театралізованого дійства з елементами арт-педагогіки.	8	12
4	Тема 4. Методичні особливості організації гуртків художньо-творчої діяльності. Види груп художньої діяльності	8	12
5	Тема 5. Методика організації дозвілля в таборі. Вимоги до дозвіллевого заходу в таборі.	6	10
6	Тема 6. Анкетування для вивчення ставлення педагогів до арт-педагогічних методик, обізнаності з потенціалом педагогічного дозвілля. Діагностичні можливості арт-педагогіки у роботі з людьми різного віку.	6	10
7	Тема 7. Структурні елементи конкурсної програми. Проектування конкурсної програми. Конкурс з ізотерапії як організаційна форма дозвільної діяльності педагога-дошкільника.	6	10
8	Тема 8. Поняття про ар-проект організаційної форми. Загальні вимоги до арт-проектів організаційних форм.	6	12
9	Тема 9. Арт-гра як форма організації дозвілля. Структурні компоненти гри. Функції ігрової діяльності. Класифікація арт-ігор.	6	12
Разом		60	102

6.5. Індивідуальні завдання

До індивідуальної роботи у процесі навчальної дисципліни відносяться творчі, методичні, дослідницькі, інтерактивні завдання та особистий творчий досвід, підготовка до публічних виступів та інтеграція арт-педагогіки у професійну діяльність дошкільника.

Творчі завдання:

1. Виконайте індивідуально-дослідне завдання за темою: «Вітчизняна історія дозвілля. Лялька-мотанка»
2. Розробіть авторську програму з арт-педагогіки з людьми різного віку і оформіть отриману інформацію у вигляді проекту творчого завдання.
3. Виконайте індивідуально-дослідне завдання за темою: «Осередки арт-педагогіки».

4. Виконайте індивідуально-дослідне завдання за темою: «Групові арт-ігри та спілкування у роботі з дорослими»
5. Виконайте індивідуально-дослідне завдання за темою: «Ізотерапія як засіб сімейного арт-дозвілля»
6. Виконайте індивідуально-дослідне завдання за темами:
 - а) Наведіть фрагмент застосування різних видів арт-педагогіки (за власним вибором) для дітей молодшого шкільного віку.
 - б) Наведіть фрагмент застосування різних видів арт-педагогіки (за власним вибором) для дітей підліткового віку.
 - в) Наведіть фрагмент застосування різних видів арт-педагогіки (за власним вибором) для дітей п'юнацького віку.
7. Написати ессе на одну з тем:
 - а) "Історія розвитку арт-педагогіки: від теорії до практики".
 - б) "Вплив арт-педагогіки на розвиток емоційного інтелекту".
 - в) "Різновиди арт-терапії: методи, техніки, застосування у навчальному процесі".
8. Провести аналіз різних арт-методів (драматерапія, музикотерапія, артбук, казкотерапія тощо) з прикладами їх застосування у роботі з дітьми. Підготувати презентацію або постер.
9. Створення арт-об'єкту (малюнок, колаж, скульптура) або серії робіт на тему "Мій педагогічний стиль". Підготувати пояснювальну записку, що описує ідею роботи, її мету та значення у педагогічній діяльності.
10. Вибрати реальні або змодельовані випадки використання арт-педагогіки (на прикладі роботи арт-терапевтів, педагогів чи психологів). Описати ситуацію, методикy, її реалізацію та результати.
11. Вести щоденник протягом 2-4 тижнів, документуючи власний досвід використання арт-методів у повсякденному житті чи навчанні (наприклад, малювання для зняття стресу, музикотерапія для концентрації, написання віршів). Проаналізувати власні відчуття та зміни у стані.
13. Створити відеоролик або подкаст про роль арт-педагогіки у сучасній освіті, підкріпивши матеріал прикладами.
14. Знайти та описати сучасні інноваційні методики в арт-педагогіці (наприклад, цифрові арт-інструменти, інтерактивні платформи, VR-технології).
15. Розробити набір арт-матеріалів для певного віку (розмальовки, шаблони для творчості, інтерактивні ігри) з інструкцією для їх використання у навчальному процесі.
16. Провести міні-дослідження впливу певного арт-методу на невелику групу (наприклад, учнів у класі). Зафіксувати спостереження, результати та зробити висновки.

Темі рефератів (презентацій)

1. Теоретичні основи арт-педагогіки: сутність, мета та завдання
2. Історія становлення та розвитку арт-педагогіки як напрямy освіти
3. Психологічні механізми впливу мистецтва на особистість у педагогічному процесі
4. Арт-терапія та арт-педагогіка: спільні та відмінні риси
5. Методи та прийоми арт-педагогіки у навчально-виховному процесі
6. Роль арт-педагогіки у розвитку емоційного інтелекту дитини
7. Арт-педагогіка як засіб соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами.
8. Використання музики в арт-педагогіці: психолого-педагогічний аспект
9. Малювання як метод арт-педагогіки: розвиток творчих здібностей дитини
10. Казкотерапія в арт-педагогіці: вплив на формування ціннісних орієнтирів дітей
11. Танцювальна терапія в арт-педагогіці: засіб подолання психоемоційного напруження
12. Інтеграція арт-педагогіки у сучасний освітній процес
13. Арт-педагогіка у роботі з підлітками: проблеми та перспективи
14. Розвиток комунікативних навичок через арт-педагогіку
15. Арт-педагогіка як інструмент профілактики стресу у школярів
16. Використання арт-педагогіки у вихованні дітей дошкільного віку

17. Арт-педагогіка як засіб розвитку креативності у дітей та молоді
18. Сучасні технології в арт-педагогіці: можливості та виклики
19. Потенціал арт-педагогіки у формуванні позитивного мислення
20. Мистецтво як засіб подолання міжкультурних бар'єрів в освіті

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ АБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Програмне забезпечення: інформаційні технології та засоби електронного навчання: Microsoft Office; Microsoft Excel; система електронного навчання УжНУ Moodle; електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; особистий кабінет викладача на основі відкритих медіа ресурсів корпорації Google (Google Meet, GoogleClassroom тощо); сайти ЗВО; офіційний сайт МОН України <http://www.mon.gov.ua> тощо.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бех, І. Д. Виховання особистості: у 2 т. Т. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2019. 280 с.
2. Васильєв, А. О. Основи педагогіки: курс лекцій. Київ: Видавничий дім "Слово", 2021. 320 с.
3. Гончаренко, С. У. Педагогіка: теорія і практика. Харків: Основа, 2019. 256 с.
4. Державний стандарт базової середньої освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. Київ: МОН, 2020. 42 с.
5. Зязюн, І. А. Філософія педагогічної дії. Київ: Вища школа, 2020. 384 с.
6. Крамаренко, Т. Г. Інноваційні технології навчання в педагогіці. Львів: Палітра, 2021. 272 с.
7. Кузьмінський, А. І. Педагогіка вищої школи. Черкаси: Освіта України, 2019. 368 с.
8. Локшина, О. І. Порівняльна педагогіка: теорія і практика. Київ: Либідь, 2021. 300 с.
9. Олійник, В. О. Основи педагогіки: підручник для студентів педагогічних спеціальностей. Харків: Основа, 2020. 400 с.
10. Ортинський, В. Л. Педагогіка: теорія та історія. Київ: Знання, 2021. 288 с.
11. Підласий, І. П. Педагогіка: підручник для університетів. Київ: Видавництво КНУ, 2019. 392 с.
12. Савченко, О. Я. Сучасна школа: теорія і практика педагогіки. Київ: Освіта, 2020. 240 с.
13. Сухомлинська, О. В. Українська педагогіка: контекст і час. Київ: Либідь, 2019. 304 с.
14. Титаренко, Н. С. Методика викладання педагогіки у вищій школі. Одеса: Маяк, 2021. 228 с.
15. Ушинський, К. Д. Вибрані педагогічні твори. Київ: Освіта, 2021. 320 с.
16. Хоменко, Н. І. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів. Чернігів: Освіта і наука, 2019. 200 с.
17. Чернявська, І. М. Теорія виховання: сучасні підходи. Львів: Палітра, 2020. 260 с.
18. Шевченко, О. П. Основи педагогічної майстерності. Дніпро: Весна, 2020. 280 с.
19. Ярошенко, С. В. Методика організації навчального процесу в школі. Київ: Либідь, 2019. 240 с.
20. Бібліотека керівника закладу освіти: нові вимоги до організації навчального процесу / Укл. Т. І. Петренко. Київ: Освіта, 2020. 156 с.
21. Ігнатенко, Л. В. Педагогічні технології у вищій школі. Харків: Основа, 2021. 190 с.
22. Клименко, О. В. Розвиток педагогічної думки в Україні. Київ: Знання, 2019. 320 с.
23. Чепуренко, В. С. Педагогічна етика та культура викладача. Львів: Освіта, 2019. 210 с.

Нормативно-правова база

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. URL:

https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.
4. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
5. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
6. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>.
7. Наказ МОН України «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0520-15#Text>.
8. Наказ МОН України «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>.
9. Постанова КМ України «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text>.
10. Постанова КМ України «Про Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-98601-04#Text>.
11. Постанова КМУ «Про державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

Додаткова література

1. Дубровіна І.В. Music therapy as a method of adult recreation. Міжнародна науково-практична конференція «Ціннісно-орієнтований сталий розвиток освіти: уроки ЄС для України» для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників громадянського суспільства, Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С.320-326.
2. Титаренко О. І. Використання арт-терапії в психолого-педагогічному супроводі освітнього процесу. Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/tytarenko.pdf.
3. Гавриш Н.В. Використання казкотерапії в роботі з дошкільниками. Журнал "Дошкільне виховання", 2020. У статті описано методики роботи з казкою як засобом розвитку уяви та емоційної сфери.
4. Корнеєва О.М. "Арт-терапія в умовах сучасної освіти". Науковий журнал "Освіта XXI століття", 2019.
5. Левченко, О. М. Інтерактивні методи навчання у педагогіці. *Науковий вісник педагогіки*. 2020. № 4 (22). С. 34–42.
6. Маркова, О. О. Компетентнісний підхід у педагогіці. *Освіта і наука*. 2020. № 3 (57). С. 45–52.
7. Методичні рекомендації щодо впровадження арт-педагогіки у закладах дошкільної освіти". – Київ: МОН України, 2019.
8. Огляд ефективності арт-методик у навчальному процесі для дітей різного віку. Сидоренко Т.І. "Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами мистецтва". – Збірник наукових праць НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021.
9. Петухова Л.Є. "Ігрові технології в арт-педагогіці дошкільнят". – Навчальний посібник, 2021.
10. Колягіна В.Г. "Арт-терапія та арт-педагогіка для дошкільнят" – Практичний посібник із конспектами занять. – Харків: Психологія і Я, 2021.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронний репозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>.

2. Методичний матеріал. URL: <http://www.metodportal.net>.
3. МОН України: майстерня педагога. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/maysternya-pedagoga>.
4. Наукова бібліотека ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>.
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Педагогіка. URL: <https://pedagogika.at.ua>.
6. Сайт електронного навчання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>.
7. Українська педагогіка. URL: <http://ukped.com>.